

WINDKRACHT 150

VOOR GROENE INVESTERINGEN MAAR
NIET TEN KOSTE VAN MENSEN

Bierbeek, 26 januari 2015.

Vlaamse overheid
Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
Afdeling Milieu-, Natuur- en Energiebeleid
Dienst Milieueffectrapportagebeheer –
Kennisgevingsnota Windpark E40
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel

Via email: mer@vlaanderen.be

Betreft: Opmerkingen i.v.m. Kennisgevingsnota 'Windturbineproject langsheen de E40 te Oud-Heverlee, Bierbeek, Boutersem, Tienen en Hoegaarden'

Uw ref: Dossier PR2129

Mevrouw, Mijnheer,

Op 30 december 2014, resp 2 januari 2015 hebben de Colleges van Burgemeester en Schepenen van de gemeenten Oud-Heverlee en Bierbeek de Kennisgevingsnota rond het 'Windturbineproject langsheen de E40 te Oud-Heverlee, Bierbeek, Boutersem, Tienen en Hoegaarden' (de 'Kennisgevingsnota') ter inzage gelegd.

Gedurende de voorbije 3 weken hebben wij als werkgroep Windkracht 150 deze nota bestudeerd. Hierbij sturen wij u onze verschillende opmerkingen op de nota. Na enkele algemene opmerkingen vooraf, volgen wij verder de structuur van de Kennisgevingsnota.

Wij doen dit uiteraard onder voorbehoud van alle rechten en zonder enige nadelige erkenning. Het feit dat wij nu deze opmerkingen formuleren houdt in geen geval een goedkeuring in – geheel of gedeeltelijk - van het voorgenomen project. We behouden ons expliciet het recht voor later binnen het kader van de procedure nog opmerkingen en/of bezwaren tegen dit project te formuleren en de belangen van de omwonenden te verdedigen met alle wettelijke middelen, inclusief juridische procedures. Deze brief kan ook in geen enkel geval geïnterpreteerd worden als een gehele of gedeeltelijke goedkeuring van de Kennisgevingsnota of van enig element daarin.

Algemene opmerkingen vooraf

Alvorens in te gaan op de specifieke punten, wensen wij enkele algemene opmerkingen te formuleren:

- Projectontwikkelaar Elicio/Storm laat geen kans voorbij gaan om hun eigen traject van communicatie en transparantie in de bloementjes te zetten. Ze beperken zich niet tot een klassiek vergunningstraject, zoals voorgeschreven door de Codex Ruimtelijke Ordening en de Vlarem-decreten. Ze beweren ervoor gekozen te hebben de omwonenden en de gemeentebesturen meteen op de hoogte te brengen, nog voordat het project-MER was opgemaakt en nog voordat de inplanting vast ligt. Als groot voordeel zien zij aan deze werkwijze dat er echte inspraak inderdaad mogelijk is: omwille van het vroege stadium waarin de plannen zitten, kunnen de omwonenden effectief mee bepalen welke turbines er wel en welke er niet komen. Ze willen ons minstens het gevoel geven een windturbinepark van Oud-Heverlee tot Tienen te willen realiseren in overleg en dialoog met de inwoners. Een lovenswaardige benadering die spijtig genoeg een groot opgezet perceptiespelletje blijkt te zijn. In volle dialoog en overleg starten ze de kennisgevingsfase op op basis van hun initieel voorstel zonder ook maar één inplantingsplaats van een windturbine te wijzigen of het aantal windturbines te verminderen. De vele bedenkingen van de omwonenden werden onmiddellijk naar de prullenmand verwezen. Een gemiste kans. Wij vragen dat een aangepast ontwerp wordt onderworpen aan het project-MER.
- Op de vraag van het gemeentebestuur van Bierbeek, unaniem genomen tijdens de gemeenteraad van 4 september 2014, om het initiatief en het hele af te leggen traject op te schorten tot de visienota met energiekansenkaarten en –atlas van de provincie Vlaams-Brabant is opgemaakt, werd niet ingegaan.
- In te veel disciplines gaat men te gemakkelijk uit van beperkte te verwachten effecten. Er wordt te veel uitgegaan dat er geen significante effecten worden verwacht. Men mag niet uitgaan van niet onderzochte veronderstellingen en evidenties, maar men moet alle mogelijke effecten nauwgezet onderzoeken.
- In heel wat disciplines verwacht men veel van het handhavingsbeleid. Nu is juist de handhaving het meest zwakke broertje in vele beleidsdomeinen. Dus niet te veel inzetten op milderende maatregelen die achteraf niet kunnen worden waargemaakt. Dus beter voorkomen dan genezen.

Specifieke opmerkingen op de Kennisgevingsnota

1. Inleiding

- 1.7 MER-deskundigen: op basis van de opmerkingen hieronder, vragen wij dat volgende deskundigen worden toegevoegd aan het onderzoek:
 - het aspect volksgezondheid is zo belangrijk dat er een afzonderlijke MER-deskundige moet worden voor aangesteld
 - een deskundige trillingen om de impact van de voortplanting van trillingen geproduceerd door de windturbines te onderzoeken
 - een aparte bodemdeskundige

2. Projectbeschrijving

De projectbeschrijving is onjuist, onvolledig en geeft een verkeerd beeld van de ware context van het project. Hierna de verschillende opmerkingen:

2.1 Ruimtelijke situering

Toe te voegen: De Clusters A & B liggen in de onmiddellijke nabijheid (< 350 m¹) van het woongebied van Bierbeek en omsluiten dit.

2.2. Verantwoording

- In punt 2.2.1 worden een aantal cijfers aangehaald i.v.m. het aandeel hernieuwbare energie in het energieverbruik in België. Deze zijn FOUT en geven een misleidend negatief beeld van de toestand van hernieuwbare energie in België en Vlaanderen. Recente cijfers zijn:
 - In België² :
 - In 2012 was reeds 6,8% van het totale energieverbruik in België afkomstig van hernieuwbare energie (en dus niet 3% zoals aangegeven in de Kennisgevingsnota)
 - In 2013 bedroeg het aandeel van de productie van hernieuwbare energie in het elektriciteitsverbruik 12,4%
 - In Vlaanderen³:
 - In 2013 was reeds 5,9% van het totale energieverbruik afkomstig van hernieuwbare energie
 - In dat jaar bedroeg het aandeel van de productie van hernieuwbare energie in het elektriciteitsverbruik in Vlaanderen 10,5%, dus reeds boven de in de Kennisgevingsnota vernoemde tussentijdse doelstelling van 9% voor 2014.
- In punt 2.2.1 wordt nog verwezen naar de Omzendbrief EME/2006/01 – RO/2006/02. Deze heeft geen rechtskracht meer, aangezien in Omzendbrief RO/2014/02 duidelijk wordt gesteld (pg 3):
“Deze omzendbrief heft de omzendbrief EME/2006/01 - RO/2006/02 van 12 mei 2006 ‘Afwegingskader en randvoorwaarden voor de inplanting van windturbines’ op.”

Zoals uit het vervolg van onze brief zal blijken verwijst de Kennisgevingsnota nog op verscheidene plaatsen ten onrechte naar deze niet-rechtskrachtige omzendbrief EME/2006/01 – RO/2006/02 en wordt op een aantal cruciale punten het afwegingskader van de huidige rechtskrachtige Omzendbrief RO/2014/02 (hierna de ‘Omsendbrief’ genoemd) genegeerd. Het lijkt erop dat de opstellers van de Kennisgevingsnota niet de moeite genomen hebben (al dan niet bewust) hun nota aan te passen aan het gewijzigde kader. Voor een project dat in totaal tot € 12 miljoen⁴ overheidssubsidies per jaar (ca 60% van de totale opbrengsten voor dit project) kan ontvangen en daardoor bijna € 10 miljoen⁵ per jaar winst kan maken, hadden we wel wat meer inspanning verwacht.

¹ Alle afstanden tussen windturbines en woningen die in dit document worden vermeld, zijn bepaald aan de hand van de functie ‘Afstand meten’ op de website www.windparke40.be

² Bron: Febeg.be, Statistiek electriciteit

³ Bron: Inventaris hernieuwbare energiebronnen in Vlaanderen 2005 -2013, VITO, September 2014

⁴ Uitgaande van de huidige subsidieregeling van € 63/MWH, en bij realisatie van het volledige project

⁵ Uitgaande van het gegarandeerd rendement van 8% op een geschatte investering van € 120 miljoen

- In punt 2.2.2 worden bij ‘Storm’ de privé-aandeelhouders van Storm Management NV en in het bijzonder de heer Jan Caerts (75% van de aandelen) vergeten als belangrijkste stakeholders. Storm Management is immers de aandeelhouder van Storm 15 bvba. Bovendien blijkt uit de jaarrekeningen 2013 dat Storm Management de enige vennootschap was die winst maakte (€ 1,5 miljoen), terwijl alle andere vennootschappen in de sfeer van Storm (inclusief Storm 15) verlies draaiden. Het lijkt ons dus dat de heer Caerts een zeer belangrijke stakeholder is in dit verhaal. De drie in de Kennisgevingsnota aangegeven stakeholders spelen momenteel geen (actieve) rol in dit project.
- Uit punt 2.2.2 blijkt bij ‘Elicio’ eveneens dat deze partij geen ervaring heeft (evenmin als Storm) met projecten rond windparken van deze omvang en complexiteit.

2.3. Beschrijving van het project

- Voor een goede beoordeling is het absoluut noodzakelijk dat het beloofde aangepast projectvoorstel hier als basis voor het MER genomen wordt (cfr ook onze opmerking op hoofdstuk 3 hieronder)
- In tegenstelling tot wat de Kennisgevingsnota stelt (pg 16) wordt er in de gemeente Bierbeek wel degelijk een windturbine ingeplant t.h.v. een woongebied (Keiberg).
- De 2 turbines gemerkt ‘A’ worden hierbij verkeerdelijk als een Cluster aangemerkt. Immers, de Omzendbrief definieert dit begrip eenduidig (pg 7):

“Vanaf drie windturbines wordt van een cluster gesproken”.

Deze turbines zijn dan ook als 2 alleenstaande turbines te beschouwen.

Bovendien worden voor deze windturbines de voorziene tiphoogte en vermogen niet aangegeven.

- Op basis van het inplantingsplan hebben wij voor iedere turbine A en B de afstand tot de dichtstbijzijnde woning vastgesteld (zie tabel in bijlage 1). We stellen vast dat de meeste windturbines zeer dicht bij de woningen geplaatst zijn, en in de meerderheid van de gevallen dichter dan 3 rotordiameters (342 m). De impact op al deze woningen (en de naburige woningen) dient in detail te worden onderzocht.
- De aanvoer van onderdelen (pg 19/20) moet reeds in het project-MER in detail worden uitgewerkt. Op pg 20 (punt 2.3.3) wordt als randvoorwaarden voor de aanvoerwegen opgegeven: een breedte van berijdbare oppervlakte van min 4,5 m. De wegen in de nabijheid van de turbines A.Z1 - A.Z2 (Merenstraat en Daalstraat), B.Z1 tot en met B.Z3 (Poelblokweg en Middelbosstraat) en B.Z4 - B.Z5 (Katspoelstraat) hebben allen een breedte van slechts 3 m. In Bierbeek is het bovendien niet haalbaar langs de zuidkant tijdelijke rechtstreekse op- en afritten op de E40 te realiseren door de aanwezigheid van de hogesnelheidslijn
- De studie met betrekking tot de netaansluiting (pg 23) dient opgenomen te worden in het project-MER (zie ook punt 4.2 hieronder).

- Bij het opstellen van het veiligheidsplan waarvan sprake in punt 2.3.4 (pg 23) dienen alle omwonenden te worden betrokken, ook als zij geen grondeigenaar of concessiehouder zijn.

3. Administratieve voorgeschiedenis

Er is duidelijk een fout geslopen in het administratieve proces bij de initiatiefnemers. Wij merken dat – in tegenstelling tot de beloftes van de initiatiefnemers - het projectvoorstel dat in de Kennisgevingsnota voorgesteld wordt identiek hetzelfde is als wat in juni 2014 reeds werd voorgesteld. Nochtans was duidelijk gesteld dat op basis van de reacties een aangepast ontwerp zou worden voorgesteld in de loop van het najaar van 2014. Er is echter geen enkele rekening gehouden met de vele reacties en opmerkingen van de omwonenden en de gemeente.

4. Alternatieven

4.1. Doelstellingsalternatieven

Juist om doelstellingsalternatieven te kunnen afwegen had de initiatiefnemer de energiekanalenkaart en-atlas van de provincie Vlaams-Brabant moeten afwachten. Bovendien is een goede ingreep-effectenanalyse slechts mogelijk als deze gerelateerd wordt aan doelstellingsalternatieven. Het ontbreken van dergelijke alternatieven maakt een goede evaluatie van dit project dan ook onmogelijk.

De werkgroep Windkracht 150 stelt, in lijn met haar missie, wel doelstellingsalternatieven voor, om de bijdrage van hernieuwbare energie in Bierbeek te verhogen:

Het plaatsen van zonnepanelen: over een lengte van ten minste 3 km kunnen op de zuidelijke geluidswallen en bermen van de E40 en HST-lijn zonnepanelen worden geplaatst als vorm van hernieuwbare energie. Dit zie je al veel in Duitsland.

Dit alternatief dient wel nog verder onderzocht te worden.

4.2 Locatie- en uitvoeringsalternatieven

De redenering om Locatie- en uitvoeringsalternatieven niet in beschouwing te nemen is gebaseerd op omzendbrief EME/2006/01. Deze is echter niet meer rechtskrachtig. Bovendien wordt slechts met 1 enkel aspect (ruimtelijke inplanting) rekening gehouden. De redenering is dan ook te verwerpen.

In tegenstelling tot wat in de Kennisgevingsnota beweerd wordt – waarbij zeer mechanistisch uitgegaan wordt van een lijn op een kaart - vormt de inplanting van de windturbines langs de zuidkant van de E40 in Bierbeek wel degelijk een aantasting van de open ruimte. Door de aardewallen van de hogesnelheidslijn heeft de lijninfrastructuur geen markante visuele impact meer. Heel het open-ruimtegebied langs de E40 in Bierbeek wordt momenteel beleefd als een gaaf en waardevol landschap vanuit verschillende invalshoeken (Meren, Keiberg, Kwakkelbos, Neervelpsestraat, Katspoel, Middelbos, Poelblok,...).

Locatie- en uitvoeringsalternatieven dienen dus bestudeerd te worden, waarbij men zich baseert op de verschillende elementen in de huidige Omzendbrief, o.a. (niet limitatieve opsomming):

- De ruimtelijke aspecten
- Milieu-aspecten
- De mogelijke impact op het wooncomfort door geluidshinder, visuele hinder, slagschaduw, lichtbebakening, enzovoort
- Windtechnische aspecten
- Maximalisatie van de energieproductie per windturbine
- Aansluitingskosten op het net
- ...

5. Juridisch en beleidsmatig kader

De impact op de voorstellen van het structuurplan van Bierbeek (pg 30) moet gedetailleerd worden onderzocht.

6. Geïntegreerd ontwikkelingsscenario

Geen opmerkingen

7. Informatie uit bestaande onderzoeken

- 7.1.1. Windplan Vlaanderen: zoals in de Omzendbrief duidelijk aangegeven (pg 5) zijn de uitgangspunten van Windplan Vlaanderen achterhaald. De conclusies ervan zijn eveneens achterhaald. Deze studie dient dan ook volledig buiten beschouwing gelaten te worden. Enige referentie naar de resultaten van de studie is niet meer relevant.
- In voetnoot 3 (pg 38 en 39 van de Kennisgevingsnota) wordt verkeerde informatie gegeven over de te respecteren afstand tot windturbines. Op basis van de niet meer rechtskrachtige omzendbrief EME/2006/01 – RO/2006/02 wordt gesteld dat 'Een minimale afstand van 250 meter niet langer vereist is'. Dit is FOUT. De minimale afstand wordt momenteel ofwel impliciet bepaald door de Vlare II-normen voor geluid en slagschaduw, ofwel door een minimale afstand van 3 rotordiameters (342 m), afhankelijk van de situatie. Recente geluidsmetingen in Maldegem hebben aangetoond dat op een afstand van 250 m, de geluidsnormen niet gehaald worden door de huidige generatie windturbines. De minimale afstand is dus in elk geval groter dan 250 m.

8. Ingreep-effectenanalyse

Algemeen dienen deze Ingreep-effecten te worden geëvalueerd relatief t.o.v. de effecten van doelstellingsalternatieven. Aangezien de initiatiefnemers niet de moeite gedaan hebben om dergelijke alternatieven te onderzoeken, kan momenteel geen degelijke Ingreep-effectenanalyse worden gemaakt (zie ook onze opmerking bij punt 4.1 hierboven). De voorgestelde analyse in het MER dient dan ook uitgebreid te worden en de effecten t.o.v. verschillende alternatieven te omvatten, zoniet is zij onvolledig en weinig relevant.

Bijzondere opmerkingen:

- In tabel 1 dienen Visuele Hinder (Mens) en Financieel-Economische Hinder (Mens) toegevoegd te worden. In 14 hieronder gaan we nader in op deze aspecten.
- Onderhoud – Tewerkstelling: Het project voorziet in een substitutie van bestaande energieproductie. Enkel de netto-tewerkstellingscreatie, rekening houdend met het verlies van tewerkstelling in de huidige productiefaciliteiten, mag als effect in aanmerking genomen worden.

9. Aandachtspunten en aandachtsgebieden

In Tabel 3 (pg 44) bij discipline Geluid dienen volgende aanpassingen aan aandachtsgebieden en situering te worden aangebracht

- Dichtstbijzijnde woongebied: ook Keibergstraat in Bierbeek moet als aandachtsgebieden betrokken worden (Windturbines WT.B.Z1 op slechts 340 m van Keibergstraat 10A).
- Als additioneel aandachtsgebied dienen de volgende locaties in Bierbeek te worden toegevoegd, gelegen in agrarisch gebied maar met windturbines zeer dicht bij verscheidene woningen: Middelbosstraat (WT.B.Z2 en W.B.Z3 op respectievelijk slechts 240 m en 220 m van het dichtstbijzijnde huis in de Middelbosstraat), Daalstraat (WT.A.Z2 op resp. 216 m van Daalstraat 1 en 275 m van Daalstraat 6) en Katspoelstraat

Eveneens in Tabel 3 (pg 45) bij discipline M&L, onder 'Effecten : Wijziging erfgoedwaarde en archeologie', dient het Katspoelhof, Katspoelstraat 4 te Bierbeek, als beschermd monument (Besluit OB0001425 d.d. 2/8/1993, gepubliceerd in Belg. Staatsblad op 6/10/1993) toegevoegd te worden. (cfr ook pt 13 hieronder)

Op pg 46 onder discipline Mens dient het effect 'Visuele Hinder' te worden toegevoegd (naast geluid en slagschaduw), met 3 aandachtsgebieden:

- de nabijheid van individuele windturbines bij woningen,
- de omcirkeling van woningen door individuele windturbines op korte afstand
- de omcirkeling van woningen door verschillende clusters of door verschillende windparken (cfr ook het geïntegreerd scenario).

Dit geldt voor de betrokken woningen langsheen het traject.

Onder dezelfde discipline Mens dient het effect 'Financieel-Economische impact' te worden toegevoegd, met als aandachtsgebied de mogelijke waardevermindering van het onroerend goed en de impact hiervan op de gezondheid van de bewoners/eigenaars. Dit geldt voor alle woningen in het studiegebied voor geluid, slagschaduw en visuele hinder.

10. Algemene methodologie

In punt 10.4 Beschrijving referentiesituatie (pg 48 van de Kennisgevingsnota) wordt verwezen naar *“een toekomstige situatie die zich ongeacht (de impact van) het realiseren van het windturbinepark naar verwachting zal voordoen, het zogenaamde geïntegreerd ontwikkelingsscenario”*.

Deze toekomstige situatie kan niet weerhouden worden als referentiesituatie aangezien:

- de opsteller hier speculeert over de toekomstige beslissingen van de overheden i.v.m. het al dan niet vergunnen van windturbines, wat niet kan
- de opsteller geen glazen bol heeft
- het geïntegreerd ontwikkelingsscenario in zijn geheel net het voorwerp dient uit te maken van de studie, in lijn met de aanbeveling in de Omzendbrief⁶

Bij de effectvoorspelling en –beoordeling (punt 10.5) dienen dan ook in het MER 2 scenario's kwantitatief te worden uitgewerkt: 1 waarbij de niet definitief vergunde windturbines niet worden geplaatst en 1 waarbij alle in het geïntegreerde ontwikkelingsscenario voorziene windturbines worden geplaatst.

11. Discipline geluid

- 11.1 Afbakening studiegebied: Het effect van laagfrequent (< 50 Hz) en vooral infrason geluid (<20 HZ) (trillingen) strekt zich wel degelijk verder uit dan 2 km. Wij vragen dat in het MER een aparte studie uitgevoerd wordt naar dit type geluid en het effect ervan op woningen en gevoelige receptoren onder de mensen en de fauna in een studiegebied van 5 km rond het projectgebied.
- 11.2 De Vlare II-normen: wij contesteren formeel de hogere norm die geldt voor agrarisch gebied t.o.v. woongebied (Tabel 4). De Vlaamse regering geeft geen afdoende verantwoording voor dit verschil.
Door de opmaak van het gewestplan zijn woningen zonevreemd geworden. Alle woningen langs het voorgestelde project zijn reglementair vergund of geacht vergund te zijn. Bijgevolg zou de Vlaamse regering de normen moeten wijzigen. In afwachting zou de initiatiefnemer reeds als milderende maatregel dezelfde geluidsnormen kunnen hanteren voor alle woningen. Er moet minstens in het project-MER worden onderzocht wat het effect zou zijn op de inplanting van de windturbines uitgaande van dezelfde geluidsnormen voor alle woningen.
- 11.3 Beschrijving referentiesituatie – Meetpunten.
Wij vragen dat volgende meetpunten gelegen in agrarisch gebied in Bierbeek worden toegevoegd aan de lijst:
 - Middelbosstraat: hier worden verscheidene windturbines ingepland tussen de autosnelweg en de E40. Bovendien wordt dit gebied afgeschermd door een geluidswal.
 - Katspoelstraat, ter hoogte van nr 4: dit monument wordt omcirkeld door windturbines, bovendien wordt de autosnelweg hier afgeschermd door een geluidswal
 - Een meetpunt dicht tegen de dorpskern, bvb ter hoogte van de woningen gelegen in de strook Neervelpsestraat 5 - 11
- 11.4 Effectvoorspelling en –beoordeling: het aangegeven significantiekader (Tabel 7) is onaanvaardbaar en dient gewijzigd te worden:
 - Verhogingen van omgevingsgeluid zijn niet aanvaardbaar. Rekening houdend met de foutenmarge is een waarde van $\Delta L_{A,T} \geq 1$ in alle gevallen

⁶ RO/2014/02, pg 7: "Als verschillende projectontwikkelaars op een locatie actief zijn, kan het aangewezen zijn dat zij in overleg treden om voorstellen tot inplanting uit te werken die de optimale invulling kunnen verzekeren. "

onaanvaardbaar, ook bij $L_{sp} \leq RW$. In deze gevallen moet de impact dus altijd als Zeer significant negatief worden beoordeeld.

- Bij $L_{sp} > RW$ voldoet het project niet aan de Vlare II norm en is het dus in geen enkel geval wettelijk toegestaan. Dit moet dus steeds beoordeeld worden als een absoluut uitsluitingscriterium.

Bovendien vragen wij dat binnen de MER-studie de berekende waarden voor het specifiek geluid (pg 52) door de geluidsdeskundige worden getoetst aan effectieve meetwaarden van windturbinegeluid op dezelfde afstand gemeten. Hiervoor kunnen eventueel bestaande metingen gebruikt worden, bvb zoals doorgevoerd in Maldegem.

- 11.5: Milderende maatregelen: een verminderd werkingsregime is niet aanvaardbaar:
 - De toelichtingsnota bij de sectorale inrichting voor windturbines binnen Vlare II voorziet enkel een evaluatie bij 95% van het nominaal vermogen
 - Een verminderd werkingsregime is bovendien in strijd met de doelstelling van maximalisatie van de energetische productie per windturbine zoals beschreven in punt 3.1.15 van de Omzendbrief (pg 13)

12. Discipline fauna en flora

Voor de referentiesituatie verwijzen wij naar onze opmerking hierboven rond hoofdstuk 10.

Binnen de fauna vragen wij ook aandacht voor de impact van de bouwwerken en de exploitatie op alle fauna die momenteel in de studiegebieden zit: reeën, hazen, egels, fazanten, ... De impact van de verschillende aspecten (ecotoopverlies, geluid, trillingen, ...) hiervan dient ook te worden bestudeerd.

In punt '12.4 Milderende maatregelen' stelt de Kennisgevingsnota: *"Indien na uitvoering van de impactbepaling een te grote onzekerheid bestaat over de significantie van een bepaald aspect kunnen postevaluatie of postmonitoring maatregelen worden voorgesteld"*.

Dit is niet in lijn met de Worst Case-benadering die in de Kennisgevingsnota wordt voorgesteld (pg 17): bij onzekerheid dient te worden uitgegaan van Worst Case, dus de meest negatieve impact mogelijk.

13. Discipline landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie

Gezien het grote aantal en de omvang van de voorziene windturbines in en rond Bierbeek, dienen deze aspecten met de nodige omzichtigheid te worden behandeld.

- Bij punt 13.3.2 verwijzen we naar de bijzondere aandacht die we vragen voor het beschermd monument Katspoelhof Katspoelstraat 4 te Bierbeek, (Besluit OB0001425 d.d. 2/8/1993, gepubliceerd in Belg. Staatsblad op 6/10/1993). Volgens het inplantingsplan wordt dit monument omcirkeld door 5 turbines op korte afstand: WT.B.Z4 (610 m), WT.B.Z5 (256 m), WT.B.N1 (390 m), WT.B.N2 (475 m) en WT.B.N3 (820 m). Het MER dient dus bijzondere aandacht te besteden aan de impact van het project op het toekomstige behoud van dit monument tegen verval. Bovendien is het niet aan de opsteller van het MER om de significantie van een beschermd monument te evalueren. Dit komt enkel de overheid toe. Het aangegeven significantiekader is dan ook niet relevant.
- Bij punt 13.3.3 Effectgroep 'wijziging perceptieve kenmerken en belevingswaarde' wijzen wij erop dat naast de geluidshinder en slagschaduw ook de visuele vervuiling

en hinder in Bierbeek enorm zullen zijn. Bierbeek gaat de belevingswaarde van een landelijk dorp verliezen. De windturbines gaan de waarnemingspatronen ernstig verstoren. Met de ongeveer tien puntelementen van 150 meter hoog in lijn opgesteld wordt de deelgemeente Bierbeek letterlijk visueel door midden gesneden. De impact van deze onomkeerbare schade kan niet grondig genoeg worden onderzocht. In het verleden werd er zwaar geïnvesteerd met gemeenschapsgeld om de geluidshinder van de E40 te minimaliseren tot een aanvaardbaar niveau. Bij de aanleg van de hogesnelheidslijn door Bierbeek werd er opnieuw zwaar ingezet om de geluidshinder en de visuele vervuiling te beperken. We kunnen zelfs stellen dat de aanleg van de HSL uiteindelijk na veel overleg en onderhandelingen een positieve invloed heeft gehad op de landschapsbeleving en de geluidshinder. Het is dan ook evident dat specifiek de invloed van de windturbines op de inspanningen uit het verleden moet worden onderzocht.

Bovendien dient bij het maken van de visualisaties ervoor gezorgd te worden dat deze waarheidsgetrouw zijn. De huidige visualisaties op de website worden door de omwonenden niet herkend en als incorrect en bedrieglijk ervaren. Ze roepen dan ook heel veel vragen op. Daarom stellen we volgende voorwaarden voor waaraan de visualisaties in het MER moeten beantwoorden:

- Geen gebruik van telelens of groothoeklenzen (openingshoek 45%)
 - Genomen vanaf een normale ooghoogte
 - Gezichtspunt vanaf de gevels van de woningen die het dichtst bij de windturbine staan (dus geen vervorming door de woning extra groot op de voorgrond weer te geven), bij voorkeur ter hoogte van deuren of ramen of toegangspoorten van huizen.
 - Correcte verwerking van alle windturbines qua hoogte en zichtbaarheid (nu ontbreken een aantal windturbines op verscheidene foto's)
 - Visualisatie 'rondom': verschillende foto's waarvan de beelden bij elkaar aansluiten geven een 360° beeld van de visuele impact rond woningen
 - Als referentie : een foto van een bestaande windturbine van hetzelfde type op dezelfde afstand om breedte en hoogte te kunnen evalueren, eveneens zonder distorsie door groothoeklenzen (of bvb ter plaatse een ballon oplaten, zoals in Willebringen door de omwonenden gedaan is, en dan een foto nemen vanuit verschillende standpunten om de zichtbaarheid te kunnen inschatten)
- Wij vragen ook bijzondere aandacht te besteden aan de verhouding masthoogte/rotordiameter, in lijn met de Omzendbrief (pg 10):

“Bij windturbines is de verhouding tussen de masthoogte en de rotordiameter veelal meer bepalend dan de hoogte van de turbine;”

De voorgestelde windturbines hebben een zeer ongunstige verhouding masthoogte / rotordiameter van 0,81, m.a.w. het zijn logge, brede, rechthoekige structuren die in het landschap worden ingeplant. Men kan moeilijk nog van verticale structuren spreken.

- De in punt 13.4 aangegeven Milderende maatregelen zijn weinig relevant voor de situatie bij dit project. Er zouden meer fundamentele maatregelen moeten worden ingebracht, zoals het verminderen van het aantal windturbines.

14. Discipline mens – ruimtelijke aspecten

Over het algemeen is ons opgevallen dat de aandacht die in de Kennisgevingsnota aan deze discipline wordt besteed bedroevend laag is. Er ontbreken dan ook enkele fundamentele elementen.

- In '14.1 Afbakening studiegebied' wordt ten onrechte gesteld dat er op macroschaal weinig of geen effect is. Er is wel degelijk op macroschaal een effect op de gewenste ruimtelijk ontwikkeling van het studiegebied. Nu reeds moet er onderzocht worden of de inplanting van de windturbines aanleiding kan zijn voor nog meer belastende activiteiten in het gebied.
- 14.3 Effectvoorspelling en –beoordeling
 - De eventuele meerwaarde dat het project specifiek in Bierbeek kan betekenen voor de economische functies moet ook apart onderzocht worden
 - Er moet een volledig leefbaarheids- en /of belevingsonderzoek worden uitgevoerd. Ook moeten specifiek de psychologische en psycho-somatische effecten van alle hinderaspecten voor de omwonenden worden onderzocht. We vragen ook uitdrukkelijk dat naast de globale bespreking van de beeldkwaliteit van het gehele windturbinepark E40 er ook een bespreking zou gebeuren per gemeente of cluster.
- In '14.3.1 Effectgroep wijziging ruimtegebruik' wordt gesteld dat het feit dat de ruimte voor de productie van windenergie wordt gebruikt als positief geëvalueerd zal worden. De beoordeling of de ruimte geschikt is voor windturbines of niet vormt evenwel net de kern van de te nemen beslissing door de overheid. Dit criterium kan dus niet opgenomen worden in het MER en dient geschrapt te worden, aangezien het hier een kringredenering betreft.
- 14.3.2 Effectgroep 'wijziging ruimtelijke kwaliteit, hinder en veiligheid': hierbij hebben wij verscheidene fundamentele opmerkingen:
 - **Slagschaduw** (pg 70): de in de Kennisgevingsnota voorgestelde methode voor berekening van de slagschaduw is niet conform aan de wettelijke voorschriften zoals opgesomd in punt F14 van bijlage 4 van Titel I van Vlarem
 - In de Kennisgevingsnota wordt voorgesteld om de windrichting mee te nemen als invoerparameter op basis van het aantal uren wind uit een bepaalde windrichting ter plaatse van het initiatief. Dit is niet correct. Enkel de overheersende windrichting mag gebruikt worden. De voornoemde voorschriften luiden immers:
"De verwachte slagschaduw wordt berekend met de volgende aannames:
...
e) er wordt gerekend met de klimatologische maandnormalen van het gemiddeld aantal uren zonneshijn, de gemiddelde windsnelheid en de overheersende windrichting."
Ter info: de overheersende windrichting in Vlaanderen is Zuidwest⁷.
 - De inhoud en de opgeleverde informatie die wordt voorgesteld beantwoorden niet aan de minimumvereisten die in voornoemde voorschriften worden opgelegd aan de slagschaduwstudie.
 - Voor alle woningen die binnen de 4u contour voor slagschaduw gelegen zijn, dient bij het MER een slagschaduwkalender – opgesteld

⁷ Bron: Eindrapport: Studie Windturbines en Veiligheid, SGS, Januari 2007.

- volgens de geldende voorschriften - gevoegd te worden, zodat de bewoners dit kunnen raadplegen.
- De plaatsing van de turbines aan de zuidkant van de E40 zal zorgen voor een storend effect op de E40 en verhoogt daardoor de kans op ongevallen. Een aparte studie hierover dient bij het MER gevoegd te worden.
 - **Veiligheid** (pg 70): we merken op dat verscheidene wegen zich op minder dan 100 m van bepaalde windturbines bevinden: Merenstraat t.o.v. WT.A.Z1 en WT.A.Z2 en Poelblokweg t.o.v. WT.B.Z1 tot en met WT.B.Z3. Deze wegen worden vaak door fietsers gebruikt, in het bijzonder kinderen op weg van en naar school. Bijzondere aandacht ivm de veiligheid voor deze wegen is nodig. In Bekkevoort worden op 100 m van de windturbines waarschuwingborden gebruikt (zie Bijlage 2). Aangezien de rotordiameter van de voorgestelde windturbines (114 m) tot 40% groter is dan die in Bekkevoort (82 m), kunnen we ervan uitgaan dat ook een grotere veiligheidsafstand nodig is. Dit zou de facto betekenen dat de Poelblokweg of de Merenstraat niet meer als fietsweg kunnen gebruikt worden, wat onaanvaardbaar is.
 - Een evaluatie van de **visuele hinder** ontbreekt volledig. Nochtans is dit een belangrijk aspect waar in de Omzendbrief op verscheidene plaatsen naar gerefereerd wordt:
 - 2.1 Duurzame ruimtelijke ontwikkeling (pg 4):
“... Bij de ruimtelijke ingreep wordt ernaar gestreefd bijkomende negatieve, storende visuele vervuiling of impact op een gebied of locatie zoveel mogelijk te vermijden of te minimaliseren...”
 - 3.1.3 Wonen (pg 8):
“...De mogelijke impact op het wooncomfort door geluidshinder, visuele hinder, slagschaduw, lichtbebakening enzovoort moet toegelicht worden in de lokalisatienota, zoals in de volgende paragrafen beschreven wordt. ...”
 - 3.1.8 Landschap (pg 10)
“- de inschatting van de visuele impact van het project, rekening houdend met de gewenste bebakening zoals gevraagd door het Directoraat-generaal Luchtvaart “

Voor wat betreft de visualisaties en de visuele vervuiling verwijzen we naar onze opmerkingen hierboven i.v.m. punt 13.3.3 van de Kennisgevingsnota.

Onder visuele hinder verstaan we echter meer fundamenteel de hinder die mensen ondervinden door de te dichte plaatsing van windturbines in hun normale leefomgeving (d.w.z. te dicht tegen hun woning). Deze visuele hinder heeft 2 aspecten:

- De windturbines zijn te groot om binnen een normale, comfortabele gezichtshoek volledig te worden waargenomen;
- De windturbines omcirkelen de mensen

Vlarem II, noch de Omzendbrief definiëren afdoende wat visuele hinder is. Het 'Milieueffectenrapport (MER) van de positieve referentiekartaat dat het geactualiseerd referentiekader schetst met betrekking tot grote windparken in

het Waals Gewest – Niet-technische samenvatting⁸ geeft ons echter wel een duidelijke definitie voor visuele hinder (pg 13, artikel 10.6.2.3 Visuele Effecten):

“Het gemiddelde gezichtsveld van een mens maakt een verticale hoek van de 37° waarvan 14° boven de horizon, wat beschouwd wordt als een comfortabele gezichtshoek. Dit is dus wat men ziet boven de horizon, zonder het hoofd te bewegen of omhoog te kijken. De visuele pregnantie, die wordt uitgedrukt in %, vertegenwoordigt het deel van het gezichtsveld dat ingenomen wordt door een object, in dit geval een windturbine. In een vlak reliëf is de visuele pregnantie van een windturbine van 150 meter (mast + rotor) fysiologisch rustgevend vanaf 600 meter, de afstand van waar men deze volledig kan zien zonder het hoofd te bewegen of naar boven te kijken. Een windturbine van 150 meter is op significante wijze aanwezig op 600 tot 2000 meter waar ze meer dan 30 % van het verticale zicht vertegenwoordigt, vaag op 2 tot 4 kilometer (15 %) en weinig aanwezig op een grotere afstand dan dat.

...
Een tweede parameter met betrekking tot de visuele gevolgen is eveneens voorzien in het referentiekader. Deze voorziet in het vermijden van het visuele verzadigingseffect van te veel windturbines of een te korte tussenafstand. Dit vertaalt zich in een minimale tussenafstand tussen de dichtstbijzijnde windturbinemasten van 4 km en in zones met een gesloten landschap en van 6 km in zones met een open landschap. ...”

Op basis van deze analyse werd een afstand van de windturbine van minimaal 4 x de tiphoogte aanbevolen binnen het referentiekader, zijnde 600 m voor een windturbine van 150 m hoog. Deze afstand werd als uitsluitingsgebied gedefinieerd.

Wij stellen dus als significantiekader voor Visuele Hinder voor (per windturbine):

Effect	Significantie impact
Dichtbijzijnde woning op meer dan 4 km	0
Dichtbijzijnde woning op tussen 2 en 4 km	-
Dichtbijzijnde woning op tussen 600 m en 2 km	--
Dichtbijzijnde woning op 600 m of minder	--- (uitsluitings-criterium)

Daarnaast is het nodig de impact van omliggende clusters of windparken te beschouwen, teneinde te vermijden dat een andere cluster of windpark binnen een afstand van minder dan 6 km zichtbaar is.

- Tenslotte wordt ook geen aandacht besteed aan de mogelijke gevolgen van de waardevermindering van de woningen op het psychologische welzijn van

⁸ Rapport opgesteld in Juni 2013 door Unité de Gestion des Ressources forestières et des Milieux naturels, Gembloux agro bio tech, Université de Liège en ICEDD asbl, in opdracht van de Service Public de Wallonie - DGO 4

de omwonenden (**Financieel-Economische Hinder**). Dit is een reële vrees die leeft en de mogelijkheid bestaat dat dit ook de gezondheid van bepaalde omwonenden aantast. Een analyse van de mogelijke impact van het voorziene project op de waarde van de woningen, met als milderende maatregel een afdoend schadevergoedingsmechanisme, is dan ook onontbeerlijk.

- 14.4 Milderende maatregelen:
 - De voornaamste maatregel hoort het niet-plaatsen of verminderen van het aantal windturbines te zijn.
 - Voor Slagschaduw is de beperking van de duurtijd van de rotor slechts een secundaire maatregel. De Vlaamse Regering heeft met de slagschaduw-regeling beoogd om voldoende afstand te creëren tussen de windturbines en de woningen, zoals blijkt uit de toelichtingsnota bij de sectorale inrichting van windturbines in Vlarem II 'Toelichtingsnota nieuwe milieuvorwaarden windturbines' (pg 9) :

“...zodat een maximale slagschaduwduur van 30 min/dag én 8 u/j ervoor zorgt dat het aantal woningen in de directe omgeving van windturbines beperkt zal blijven waardoor deze normering impliciet zorgt voor een meer aanvaardbare inplanting.”

Dit uitgangspunt moet onverkort in de evaluatie meegenomen worden.

15. Overige disciplines

Binnen de Discipline Lucht dienen de vermeden emissies vergeleken te worden met de gelijkaardige vermeden emissies bij de Doelstellings-, Locatie- en opstellingsalternatieven. Aangezien de initiatiefnemers dergelijke alternatieven niet uitgewerkt hebben, is de voorgestelde vergelijking met de gemiddelde elektriciteitsproductie in Vlaanderen dan ook onvolledig en zal deze een verkeerd beeld geven.

Het is dan ook absoluut noodzakelijk dat in het MER duidelijke alternatieven geformuleerd worden en dat ook daarvan de impact berekend wordt.

Binnen de Discipline Bodem dient ook een studie van de voortplanting van de trillingen die worden veroorzaakt door de windturbines te worden gevoegd.

Bij de punten '**16 Interdisciplinaire gegevensoverdracht**', '**17 Grensoverschrijdende effecten**' en '**18 Inhoudsopgave**' hebben wij geen bijkomende opmerkingen.

Bijlage 1 bij de Kennisgevingsnota – Tabel

Op pg 83 dient de Omzendbrief EME/2006/01 – RO/2006/02 een 'X' te krijgen in de kolom Relevantie (dus niet meer relevant). Voor Omzendbrief RO/2014/02 kan de Relevantie 'J/B' behouden blijven.

* * *

Zoals u merkt zijn er heel wat onvolkomenheden, lacunes en verkeerde voorstellingen in de Kennisgevingsnota geslopen. We kunnen alleen maar hopen dat het MER een juiste en volledige voorstelling van de feiten zal geven.

Wij verzoeken u dan ook, Mevrouw, Mijnheer, deze opmerkingen onverkort te vertalen in de richtlijnen i.v.m. de te maken MER-studie die u aan de initiatiefnemers zal overmaken.

Wij zijn uiteraard ter beschikking om alle eventuele vragen te beantwoorden. U kan ons hiervoor bereiken op volgend adres:

Windkracht 150
p/a Walter Van Melkebeek
Middelbosstraat 4
3360 Bierbeek
Telefoon: 016/46.32.54
Email: walter.van.melkebeek@telenet.be

Met de meeste hoogachting,

Namens Windkracht 150,
De Stuurgroep

Walter Van Melkebeek
Middelbosstraat 4
3360 Bierbeek

Mark Cardoen
Lovenjoelsestraat 17
3360 Bierbeek

Nancy Pashuyzen
Langestraat 8
3360 Bierbeek

Lizy Tonnet
Daalstraat 4
3360 Bierbeek

John Vestraets
Keibergstraat 12
3360 Bierbeek

Willy Hermans
Ruisbroekstraat 3
3360 Bierbeek

Godelieve Evers
Daalstraat 6
3360 Bierbeek

Koen Wouters
Korbeek-Losestraat 11A
3360 Bierbeek

Peter Van den Brande
Keibergstraat 10
3360 Bierbeek

Annemarie François
Bergenstraat 163
3052 Oud-Heverlee

Cyriel Vanderwegen
Ruisbroekstraat 41
3360 Bierbeek

Bijlage 1 : Afstanden

Nr Storm	Kant E40	Dichtsbijzijnde woning	Afstand (m)
WT.A.Z1	Zuid	Daalstraat 1, Bierbeek	495
WT.A.Z2	Zuid	Daalstraat 1, Bierbeek	216
WT.B.Z1	Zuid	Keibergstraat 10A, Bierbeek	341
WT.B.Z2	Zuid	Middelbosstraat 1, Bierbeek	242
WT.B.Z3	Zuid	Middelbosstraat 4, Bierbeek	219
WT.B.Z4	Zuid	Neervelpsestraat 57, Bierbeek	299
WT.B.Z5	Zuid	Katspoelhof, Katspoelstraat 4, Bierbeek	256
WT.B.N1	Noord	Katspoelstraat 1, Bierbeek	267
WT.B.N2	Noord	Katspoelhof, Katspoelstraat 4, Bierbeek	475
WT.B.N3	Noord	Hoeve, Neervelpsestraat, Boutersem	249

Bijlage 2 : Waarschuwbord op 100m van windturbines in Bekkevoort

